Ewaluacja

IV Konferencja Ewaluacyjna

Ewaluacja - kluczowy instrument poprawy jakości działań administracji publicznej

Warszawa, 17.10.2008

Dr Karol Olejniczak

Uniwersytet Warszawski

Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych

W poszukiwaniu metod ewaluacji efektów programów publicznych

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO

PARP

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Uniwersytet Warszawski
Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych

W poszukiwaniu metod ewaluacji efektów programów publicznych

> Karol Olejniczak, k.olejniczak@uw.edu.pl

IV Krajowa Konferencja Ewaluacyjna
17 października, 2008 r.

Plan prezentacji

1. Geneza projektu
2. Doświadczenia UE
3. Debata w USA
4. Inspiracje - podejścia
5. Inspiracje – metody / techniki
6. Sugestie dla polskiego systemu ewaluacji

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

1. Geneza projektu

Wyniki projektu nt wykorzystania raportów z ewaluacji w Polsce

Jednym z ograniczeń polskich badań ex post jest warsztat metodologiczny – podejścia i metody oceny efektów (Ferry, Olejniczak 2008)

Grant Min. Rozwoju Regionalnego:

- ***W jaki sposób prowadzić ewaluacje efektów (rezultatów i oddziaływania) złożonych programów rozwoju regionalnego?***
  - **wyjść poza pokazywanie produktów**
  - **uchwycić relacje przyczynowo-skutkowe**
  - **zbadać rzeczywiste zmiany**
- **Jakie są doświadczenia "starych" krajów UE? [Etap 1]**
- **Co możemy znaleźć poza UE (USA)? [Etap 2]**
- **Co możemy zaadoptować w Polsce? [Etap 3]**

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

2. Doświadczenia krajów UE

Przedmiot analizy

- Ponad 100 raportów z badań ewaluacyjnych
- Kraje: Irlandia (22), Wlk. Brytania (20), Szwecja (23), Niemcy (20) vs. Polska (20)
- Badania z lat 1995-2007; programy "rozwoju regionalnego" - współfinansowane z EFRR

Zakres analizy

- Charakterystyka danego badania
- Charakterystyka danego programu
- Podstawy metodologii (źródła, jak powstała)
- Źródła i metody zbierania danych
- Metody analizy i oceny
- Co rzeczywiście zbadano (produkty, rezultaty, oddziaływanie, efekty uboczne, teorie)
- Kierunek wniosków i rekomendacji

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

2. Doświadczenia krajów UE

Efekty programów są bardzo rzadko mierzone!

- Koncentrowanie się na procesach wdrażania
- Przy ocenie efektów – „orientacja na cele”
- Analizowanie „produktów” jako rezultatów
- Monitoring, ankiety, studia przypadków,

Z czego to wynika…

- Przedmioty analiz i moment cyklu życia interwencji
- Sprzeczność ewaluacji średniookresowych (ocena efektów vs. pomoc we wdrażaniu)
- System – ex post w kompetencji Komisji (słabe doświadczenia ewaluacji 1994-99)
- Absorpcja techniczna ponad absorpcją strategiczną

WNIOSEK: ograniczone możliwości czerpania z doświadczeń “starych” krajów UE w polu ewaluacji prog. funduszy strukturalnych

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

3. Echa dyskusji w USA

Źródło: Christie, Donaldson, Mark (2008)

Wielki *come back* "złotego standardu"

- **RCT – losowe (randomizacja) grupy kontrolne**
- **Eksperymenty i quasi-eksperymenty**
- **Praktyka PART (Program Assessment Rating Tool)**

Krytyka "złotego standardu"

- **Inna filozofia - konstrukcjonizm**
- **Sztywna ocena cel-efekt (X dało/nie dało Y)**
- **Niedopasowanie do cyklu polityk**
  - **Badanie projektowane przed programem**
  - **2-letnie oczekiwanie na efekty**
- **Możliwe w polu edukacji, służby zdrowia, zasobów ludzkich, czasem przedsiębiorstw**
- **Nie do wdrożenia dla skomplikowanych, wieloszczeblowych interwencji**

5. W poszukiwaniu inspiracji…

Szersze podejścia

- **Podejście realistyczne [*Realist approach*]**
- **Myślenie systemowe [*Systems thinking*]**

Techniki i narzędzia

- **Modele logiczne [*Logic models*]**
- **Analiza sieci [*Network analysis*]**

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

4A. Podejście "realistyczne"

Źródło: Pawson (2006)

Główne elementy

- **Zidentyfikowanie i wyartykułowanie teorii programu**
- **Synteza wcześniejszych badań nt. analogicznych mechanizmów interwencji**
- **Sprawdzenie teorii na studiach przypadków**

Możliwości zastosowania w prog. UE

- **Wyjaśnia co „działało, dla kogo, w jakich warunkach i do jakiego stopnia"**
- **Pozwala "uciec" dyktaturze celów – uchwycić efekty "uboczne" (czyli rzeczywiste)**
- **Wymaga rozbicia badań ewaluacyjnych na tematy (poziom Działań)**
- **Wymaga szerokiego dostępu do wyników badań i literatury**
- **Nie wyjaśnia czy *per saldo* straciliśmy czy zyskaliśmy**

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

4B. Myślenie systemowe

Źródło: Hummelbrunner (2007), (2008); E&PP (2008)

Główne elementy

- **Rozrysowanie mapy wpływu interwencji**
- **Analiza procesu wdrażania, zmian środowiska nie samych wskaźników**
- **Analiza (na bieżąco) jak wykorzystywane są produkty**
- **Poszukiwanie i analiza procesów wywołanych programem (*impact path*)**

Użyteczność w ewaluacji prog. UE

- **Pozwala uchwycić role interesariuszy, wizje i interesy – rzeczywistość społeczną programu**
- **Pomaga określić ścieżkę zmian (kierunek oddziaływania) w trakcie programu**
- **Identyfikuje i wyjaśnia procesy nieplanowane**
- **Silnie akcentuje użycie interakcji i dyskusji – problematyczne w dużych programach**
- **Zakłada wprowadzenie ewaluacji "ciągłej" (kosztowne i trudne administracyjnie)**

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

5A. Modele logiczne

Źródło: Frechtling (2007); Patton (2008);

Zastosowanie

- **Mapa drogowa dla badania ewaluacyjnego**
- **Zobrazowanie ciągu założeń i rzeczywistych wydarzeń programu**
- **Ramy dla prezentacji wyników i rekomendacji**

Wyzwania

- **Trudne do jasnego zastosowania w programach o wielu celach**
- **Znalezienie równowagi między przejrzystością modelu a uwzględnieniem ważnych elementów**
  - **Modele liniowe mogą sprowadzić wszystko do jednej relacji cel - produkt**
  - **Modele systemowe (np. Causal-loop diagrams) tworzą "gąszcze" powiązań**

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

5B. Analiza sieci

Zastosowanie

- Ocena relacji – obiegu informacji i wiedzy w projektach (i w skali programu)
- Ocena skali współpracy i jej trwałości po programie – a więc wartości dodanej w polu "miękkich efektów" (kluczowe dla programów współpracy terytorialnej)

Wyzwania

- Badanie "poprawne" gdy przebadana cała populacja
- Relatywnie czasochłonne ankiety (szczególnie dla dużych sieci współpracy)
- Wymaga dodatkowego oprogramowania

5B. Analiza sieci - przykład

Analiza udziału polskich partnerów w ramach programu INTERREG IIIB CADSES

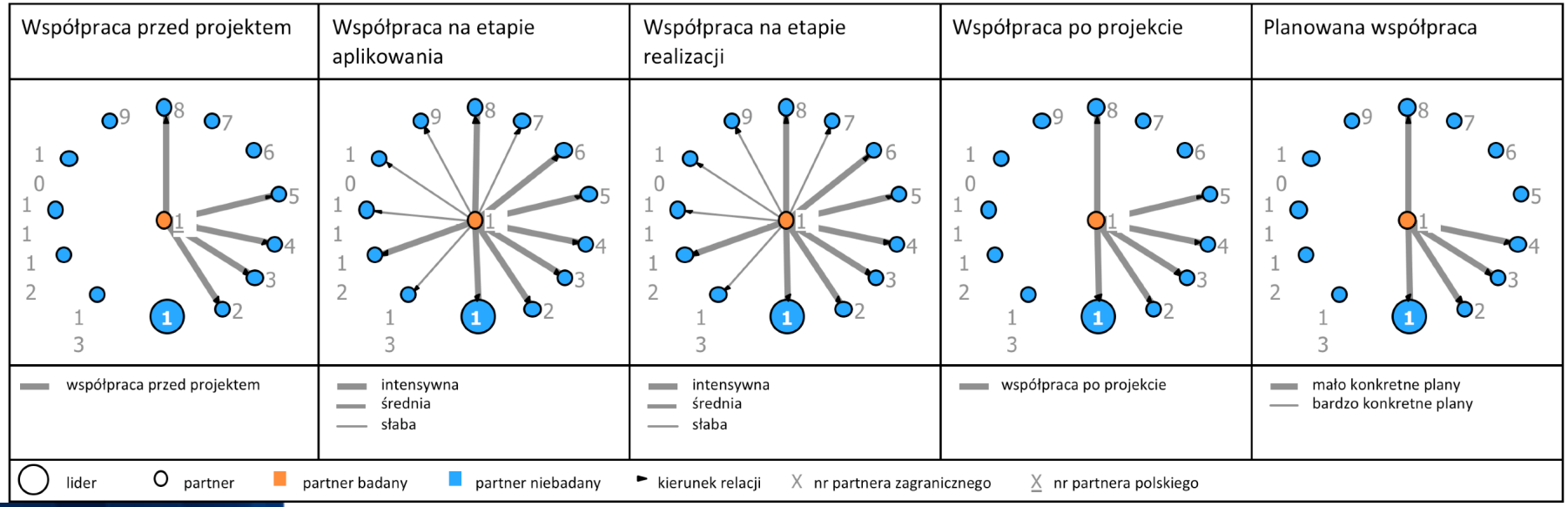

Opracowanie Adam Płoszaj (a.ploszaj@uw.edu.pl)
Źródło: Olejniczak, Ledzion, Kościelecki, Płoszaj, Pander (2008)

1.Geneza projektu
2.Doświadczenia UE
3.Debata w USA
4.Pierwsze inspiracje - podejścia
5.Pierwsze inspiracje - metody
6.Sugestie dla systemu

6. Sugestie systemowe

Budowanie doświadczenia i bazy dla przyszłych analiz

- Unikać "jedynej słusznej metody"
- Ewaluacje bieżące 2004-06
  - Próby oceny efektów
  - Testowanie metod i słabości systemu monitoringu
- Ewaluacje bieżące 2007-13
  - Tworzenie empirycznego punktu odniesienia dla przyszłych analiz
  - Testowanie metod i ułomności systemu monitoringu

Rozszerzanie poszukiwań

- Konkursy i granty na rozwój metodologii
- Konkurs badań ewaluacyjnych

Bibliografia

- PART Initiative: http://www.whitehouse.gov/omb/expectmore/index.html
- CHRISTIE C., DONALDSON S., MARK M. (2008) *What have we learned about RCTs, Gold Standards, and credible evidence?*, European Evaluation Society Conference, Lisbon, 2.10.2008.
- "Evaluation and Program Planning" 2008 31(2) – Special issue on System Thinking
- FERRY M., OLEJNICZAK K. (2008 in press) *The use of evaluation in the management of EU programmes – evidence from Poland*, Ernst & Young, Program "Sprawne Państwo", www.sprawnepanstwo.pl
- FRECHTLING J. A. (2007) *Logic modeling methods in program evaluation*. Jossey-Bass, San Francisco, Calif.
- HUMMELBRUNNER R. (2007) *Systemic Evaluation in the field of regional development*, w WILLIAMS B., IRAJ I. (red.) Systems concepts in Evaluation. An expert anthology. American Evaluation Association, Ann Arbor.
- HUMMELBRUNNER R. (2008) *Monitoring and evaluation for strategic governance of Cohesion Policy*, European Evaluation Society Conference, Lisbon, 2.10.2008.
- OLEJNICZAK K., LEDZION B., KOŚCIELECKI P., PŁOSZAJ A., PANDER W. (2008) *Ocena udziału polskich partnerów w projektach realizowanych w ramach programu współpracy transnarodowej INTERREG IIIB CADSES*, raport dla MRR - www.evaluation.pl
- PATTON M. Q. (2008) *Utilization-focused evaluation. 4th edition*. Sage Publications, Los Angeles, London.
- PAWSON R. (2006) *Evidence-based policy: a realist perspective*. Sage, London.

Kontakt

- **Dr Karol Olejniczak**
  - **Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych, Uniwersytet Warszawski**
  - **EUROREG: www.euroreg.uw.edu.pl**
  - **E-mail: k.olejniczak@uw.edu.pl**
  - **Tel.: +48 22 826 16 54**